

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı:2001/10 (Siyasî Parti-İhtar)

Karar Sayısı:2002/6

Karar Günü:9.1.2002

R.G. Tarih-Sayı:27.04.2002-24738

İHTAR İSTEMİNDE BULUNAN : Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı

İHTAR İSTEMİNİN KONUSU : 12.4.1995 tarihinde kurulan ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Yasası'nda öngörülen süre içerisinde ilk büyük kongresini yapmayan Türkiye Adalet Partisi'ne, aynı Yasa'nın 104. maddesi uyarınca ihtar kararı verilmesi istemidir.

I- İHTAR İSTEMİNİN GEREKÇESİ

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'nın 31.10.2001 günlü, SP.79 Hz. 2001/10 sayılı başvuru dilekçesinin gerekçe bölümü şöyledir:

"2820 sayılı Siyasi Partiler Yasasının 14. maddesinin 6. fıkrasında; bir siyasi partinin büyük kongresinin, parti tüzüğünün göstereceği süreler içerisinde toplanacağı öngörülmüştür. Ancak sürenin iki yıldan az üç yıldan fazla olamayacağı da açıkça yasada belirtilmiştir.

Siyasi Partiler Yasasının 14. maddesinin 7. fıkrasının son cümlesinde ise; yeni kurulan bir siyasi partinin kurucularının, büyük kongreyi, partinin tüzel kişilik kazanmasından başlayarak "iki yıl" içinde toplamak zorunda olduğu hükmü yer almaktadır.

Davalı Türkiye Adalet Partisi kurucularının büyük kongreyi, partinin tüzel kişilik kazanmasından başlayarak yasada öngörülen süre içerisinde ve halen yapmayarak Siyasi Partiler Yasasının emredici bu hükmüne aykırı davrandıkları açıkça görülmektedir.

2820 sayılı Siyasi Partiler Yasasının 12.8.1999 günlü, 4445 sayılı Yasa ile değiştirilen 104. maddesinde, bir siyasi partinin bu Yasa'nın 101. maddesi dışında kalan emredici hükümleriyle diğer yasaların siyasi partilerle ilgili emredici hükümlerine aykırılık halinde bulunması sebebiyle o parti aleyhine Anayasa Mahkemesi'ne Cumhuriyet Başsavcılığı'nca re'sen yazı ile başvurulacağı belirtilmiştir.

Açıklanan nedenlerle, davalı siyasi partinin Siyasi Partiler Yasasında öngörülen emredici hükümlere aykırılığının giderilmesi için, Yüksek Mahkemenize başvurulması zorunlu görülmüştür.

Sonuç ve İstem : Büyük kongresini yasal süresi içinde ve halen toplamayarak 2820 sayılı Siyasi Partiler Yasası'nın 14. maddesine aykırı davranan, Türkiye Adalet Partisi Hakkında, bu aykırılığın giderilmesi için aynı Yasanın 104. maddesi uyarınca ihtar kararı verilmesi arz ve talep olunur."

II- İNCELEME

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'nın başvuru dilekçesi, işin incelenmesine ilişkin rapor, ilgili Anayasa ve dayanan yasa kuralları, bunların gerekçeleri ile diğer belgeler okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

Cumhuriyet Başsavcılığı Türkiye Adalet Partisi'nin tüzelkişilik kazandığı 12.4.1995 tarihinden itibaren, Siyasî Partiler Kanunu'nun 14. maddesinde öngörülen 2 yıl içinde büyük kongresini yapmadığını ileri sürerek 2820 sayılı Siyasî Partiler Kanunu'nun 104. maddesi gereğince ihtar kararı verilmesini istemiştir.

Öncelikle Siyasî Partiler Kanunu'nun olayda uygulanacak 104. maddesinin Anayasa'ya uygunluğunun, ön sorun kabul edilerek incelenip incelenemeyeceği üzerinde durulmuştur.

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı tarafından bir siyasî parti hakkında ihtar kararı verilmesi istemiyle Siyasî Partiler Kanunu'nun 104. maddesi uyarınca yapılan başvuru, dava niteliği taşımadığından bu başvurular nedeniyle Anayasa Mahkemesi Anayasa'nın 152. maddesi uyarınca "davaya bakmakta olan mahkeme" konumunda değildir.

Öte yandan, ileride görülmesi olası bir davada uygulanabilecek yasa kuralının ancak o dava sebebiyle Anayasa'ya uygun olup olmadığı tartışılabileceğinden, konunun bu evrede görüşülmesi yerinde görülmeyerek ihtar isteminin incelenmesine geçildi.

2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 14. maddesinin yedinci fıkrasının son cümlesinde "Parti kurucuları ilk büyük kongreyi, partinin tüzel kişilik kazanmasından başlayarak iki yıl içinde toplamak zorundadırlar" denilmektedir.

Cumhuriyet Başsavcılığı'nın ihtar istemine ilişkin dilekçesine ekli, Siyasi Partiler Sicil Bürosunca düzenlenen 30.10.2001 günlü tutanakta Türkiye Adalet Partisi'nin 12.4.1995 tarihinde kurulduğu ve 2820 sayılı Yasa'nın 14. maddesinin yedinci fıkrasında öngörülen 2 yıl süre içerisinde kongresini yapmadığı saptanmıştır.

Bu durumda, 2820 sayılı Siyasî Partiler Kanunu'nun 14. maddesine aykırı olarak ilk büyük kongresini yasal süresi içinde toplamayarak Yasa'ya aykırı davrandığı saptanan Büyük Adalet Partisi'ne bu aykırılığın giderilmesi için aynı Yasa'nın 104. maddesi uyarınca ihtar da bulunulması gerekir.

Mustafa BUMİN, Haşim KILIÇ, Yalçın ACARGÜN, Sacit ADALI ve Rüştü SÖNMEZ bu görüşe katılmamışlardır.

III- SONUÇ

A- 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 14. maddesinde öngörülen süre içerisinde büyük kongresini yapmayan Türkiye Adalet Partisi'ne, kararın tebliğ tarihinden itibaren altı ay içinde aykırılığı gidermesi için aynı Yasa'nın 104. maddesi gereğince İHTARDA BULUNULMASINA, Mustafa BUMİN, Haşim KILIÇ, Yalçın ACARGÜN, Sacit ADALI ile Rüştü SÖNMEZ'in karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA,

B- Karar örneğinin, gereği için Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'na gönderilmesine, OYBİRLİĞİYLE,

9.1.2002 gününde karar verildi.

Başkan

Mustafa BUMİN

Başkanvekili

Haşim KILIÇ

Üye

Yalçın ACARGÜN

Üye	Üye	Üye
Sacit ADALI	Ali HÜNER	Fulya KANTARCIOĞLU
Üye	Üye	Üye
Rüştü SÖNMEZ	Ertuğrul ERSOY	Tülay TUĞCU
Üye		Üye
Ahmet AKYALÇIN		Enis TUNGA

KARŞIOY YAZISI

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı başvuru dilekçesinde, 12.4.1995 tarihinde kurulan ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Yasası'nda öngörülen süre içerisinde ilk büyük kongresini yapmayan Türkiye Adalet Partisi'ne, aynı Yasa'nın 104. maddesi uyarınca ihtar kararı verilmesini istemiştir.

4121 ve 4709 sayılı Yasa'larla Anayasa'nın 68. ve 69. maddelerinde önemli değişiklikler yapılarak siyasî partilerin kurulma, faaliyet ve kapatılmalarına ilişkin demokratik toplum düzenlerinde uygulanan kurallara koşut düzenlemeler getirilmiştir. Buna göre, bir siyasî partinin kapatılabilmesi; tüzük ve programının Anayasa'nın 68. maddesinin dördüncü fıkrası hükümlerine aykırı olması; eylemleriyle Anayasa'nın 68. maddesinin dördüncü fıkrasında belirtilen fiillerin işlendiği odak haline gelmesi ya da, yabancı devletlerden, uluslararası kuruluşlardan ve Türk uyrukluğunda olmayan gerçek ve tüzelkişilerden maddî yardım alması hallerinde mümkün olabilecektir. Böylece, siyasal partilerin faaliyetlerini sürdürürken hangi hallerde kapatılabileceklerine ilişkin açık ve net kurallar konularak güvence sağlanmış, yasa ile kapatma nedenlerinin genişletilmesi önlenmiştir. Nitekim, 23.7.1995 gün ve 4121 sayılı Yasa'yla yapılan Anayasa değişikliklerine ilişkin 5.6.1995 günlü Anayasa Komisyonu Raporunda "...Komisyonumuz siyasî partilerin, yeni kaleme aldığı 68. maddede yer alan ilkelere uyması gerektiğini metne açıklıkla koymak suretiyle, partilerin temelli kapatılmasının sadece bu ilkelere uyulmaması halinde öngörmüş ve diğer hallerde öngörmemiştir. Temelli kapatmanın partilerin tekrar kurulamaması demek olduğu da metinde belirtilmiştir. Aynı sistematığe uygun olarak komisyonumuz, siyasî partilerin bu ilkelere uygun hareket etmelerinin iki ayrı şeklini açıkça düzenlemiştir. Bunlardan birincisi, partinin tüzük ve programının bu ilkelere aykırı olmasıdır. İkinci durum ise Parti'nin beyan ve eylemlerinin bu ilkelere aykırı olmasıdır. Bu iki durum, Anayasa'nın mer'i metninde de, Teklifte'de birbirinden yeteri açıklıkla ayrılmamıştır. Komisyonumuz bu ayrımı yapmış ve ikinci halde temelli kapatmayı ancak partinin bu tür eylemlerin işlendiği bir odak haline gelmiş olmasına bağlamıştır. Bu hüküm Federal Almanya Anayasası'nın 18. maddesinden esinlenmiş olup, partilere çok daha sağlam hukuki teminat getirmektedir." denilmiştir.

Anayasa'da öngörülen kapatma nedenleri, 2820 sayılı Siyasî Partiler Kanunu'nun 101. maddesinde de aynen tekrarlanarak, Anayasa Mahkemesi'nin siyasî partileri hangi durumlarda kapatabileceği açıkça belirlenmiştir. Ancak, Siyasî Partiler Kanunu'nun 104. maddesinde, aynı Kanun'un 101. maddesi dışında kalan emredici hükümlerle diğer kanunların emredici hükümlerine aykırılık halinde bu aykırılığın giderilmesi için ihtar kararı verileceği; aykırılığın altı ay içinde giderilmemesi halinde ilgili partinin kapatılması için dava açılacağı

öngörülmektedir. Oysa, Anayasa'da, Siyasî Partiler Kanunu'nun 104. maddesinde belirtilen durumlara aykırılık halinde herhangi bir kapatma yaptırımını belirlenmemiştir. Anayasa'da açıkça kapatma yaptırımına bağlı tutulmayan nedenlerle siyasî partilerin kapatılması kabul edilemez. Yasakoyucunun, siyasî partilerin 104. maddede öngörülen emredici hükümlere uygun davranmalarını sağlamak amacıyla kapatma dışında başka bir yaptırım getirebileceği kuşkusuzdur.

Anayasa'da bulunmayan bir yaptırımını öngören Siyasî Partiler Kanunu'nun 104. maddesinin Anayasa'ya aykırılığı açık olduğundan ya iptal edilmesi ya da ihmal edilmesi gerekir. Anayasa Mahkemesi'nin itiraz ve iptal davaları dışında, uygulayacağı bir kuralı iptal edebilmesi için elinde Yüce Divan sıfatı ile baktığı bir dava, ya da bir siyasî parti kapatma davası bulunması gerekir. Bunun dışında kalan yasama dokunulmazlığının kaldırılması, milletvekilliğinin düşmesi ya da ihtar kararı verilmesi için yapılan başvurular dava niteliğinde olmadığından bu tür başvurularda uygulanacak bir yasa kuralının Anayasa'ya aykırılığı ileri sürülemez. Bu nedenle, Anayasa'ya aykırılığı açık olan bir kuralın bu evrede iptali mümkün olamayacağından, böyle bir durumda yasa kuralının ihmal edilerek üstün hukuk normu olan Anayasa'nın uygulanması gerekir. Bu aynı zamanda Anayasa'nın bağlayıcılığı ve üstünlüğü ilkesini düzenleyen 11. maddesinin gereğidir. Siyasî Partiler Kanunu'nun 104. maddesi Anayasa'da bulunmayan bir yaptırım öngördüğünden, ihmal edilerek uygulanmaması gerekir. 104. madde uygulanarak ihtar kararı verilse bile, bunun gereğini yapmayan parti hakkında Anayasa'ya göre kapatma yaptırımını uygulanamayacağından başvuru sonuçsuz kalacaktır.

Bu maddeye göre açılacak parti kapatma davalarında ihtar kararı önkoşuldur. Söz konusu karar olmadan dava açılmayacağına göre, kapatma davasını doğrudan etkileyen bu aşamanın önemi yadsınamaz. Böyle bir durumda ihtar kararı verilerek, siyasal partilerin Anayasa'da bulunmayan bir kapatma tehdidi altında tutulması demokrasinin vazgeçilmez kurumlarının hukuk güvenliğinden yoksun bırakılması sonucunu doğurur.

Açıklanan nedenlerle, ilk büyük kongresini yapmayan Türkiye Adalet Partisi'ne yaptırımını bulunmayan sonuçsuz bir ihtar kararının verilemeyeceği düşüncesiyle, çoğunluk görüşüne katılmıyoruz.

Başkan	Başkanvekili	Üye
Mustafa BUMİN	Haşim KILIÇ	Yalçın ACARGÜN
Üye		Üye
Sacit ADALI		Rüştü SÖNMEZ